

Dəhşətli müharibə cinayətləri - mülki insanların faciələri

Dünyanın sakit nizamı pozulub. Yaxın Şərq, Şərq Avropa və bir sıra regionlar dəhşətli müharibələrin ölüm saçı alovuna bürünüb. Hətta ayrı-ayrı güc mərkəzlərindən nüvə təhdidləri də eşidilməkdədir.

Adətən, müharibələri siyasilər başlayır və hərbiçilər həyata keçirirlər. Ənənəvi olaraq isə müharibələrin əsas ağırlığı sadə mülki insanların üzərinə düşür. Onların rahat həyatları pozulur. Müharibələrdə ev-eşiklərini itirən ailələrin qaçqın, məcburi köçkün vəziyyətinə düşmələri, səfalətlə, aclıqla üzləşmələri, uşaqların, qocaların, qadınların, gənclərin həyatlarını itirmələri, sözün əsl mənasında, ürək ağrıdır.

Heç bir perspektivi olmayan qaçqınlar və məcburi köçkünlər

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) mənfəi təsirlər, xüsusən də müharibələr səbəbindən qaçqın və məcburi köçkünlərlə bağlı həyəcan təbili çalır. Bu insanların heç bir günahı olmasa da, onlar məşəqqətli həyata məhkumdurlar. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının (BMT QAK) yeni rəhbəri Barham Saleh keçirdiyi ilk brifinqdə bildirib ki, qaçqınların müdafiəsi mövcud beynəlxalq sistemin əsas prinsipi olaraq qalır. O, 2026-cı ildə 1951-ci il Qaçqınlar Konvensiyasının 75-ci ildönümünün qeyd ediləcəyini xatırladı və dövlətlərin onarıyaot etmək öhdəliklərinin indi əvvəlki dövrlərdən daha vacib olduğunu vurğulayıb.

Bu gün dünyada 42,5 milyon qaçqın da daxil olmaqla, təxminən 117 milyon məcburi köçkün var. Onların əksəriyyəti illər və ya onilliklər ərzində qeyri-sabit şəraitdə yaşayıb və bu insanların heç bir real perspektivi yoxdur. Bəzi hallarda onlar təhlükəsiz şəraitdə yaşayırlar, lakin milli sosial sistemlərdən kənarlaşdırılıb və humanitar yardım ümid bəsləməyə məcburdurlar. Salehin sözlərinə görə, bu vəziyyət labüd hesab edilməməlidir.

Ali komissar strateji bir məqsəd müəyyən edib: növbəti onillikdə uzunmüddətli köçkünlük şəraitində yaşayan və humanitar yardımdan asılı olan qaçqınların sayını əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq lazımdır. O qeyd edib ki, buna nail olmaq üçün həmin kateqoriyadan olan insanların könüllü qayıdışını, yerli integrasiyanı və məskunlaşmanı təşviq etmək, humanitar fəaliyyəti inkişaf və sülh quruculuğu proqramları ilə daha sıx əlaqələndirmək, özünü təmin etmə imkanlarını genişləndirmək və qaçqınların milli sistemlərə daxil edilməsini gücləndirmək lazımdır.

Saleh köçkünlük zonalarına ilk səfərləri barədə danışır. O, Keniyada qaçqınların işləməsi, təhsil alması və cəmiyyətə integrasiyasına imkan verən siyasətlərin faydalarını, Çadda isə

ğını və maliyyə şəffaflığını artırmaq məqsədi daşıyan müstəqil idarəetmə icmalını elan edib. O, daha aydın prioritetlər, nəticələrə əsaslanan göstəricilər və real vaxt rejimində büdcə monitorinqinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində iş aparılacağı ilə bağlı söz verib.

İranda ürək ağrından mənzərə - üzərində qan olan məktəbli çantaları

Fevralın 28-də başlayan İran-

qınlar üzrə Ali Komissarlığının (UNHCR) sözcüsü Babar Balox vurğulayıb ki, münəqişədən təsirlənən ölkələrin çoxu artıq milyonlarla qaçqına və məcburi köçkünə ev sahibliyi edir. O əlavə edib ki, zorakılığın daha da artması və yeni didərginlik dalgaları köçkünləri qəbul edən icmalara dözülməz bir yük yarada bilər.

Bu arada, regionda artan döyüşlər səbəbindən yükdaşımalarda yaranan ciddi fasilələr artıq humanitar təchizat

ABŞ-İsrail müharibəsi hərbi infrastrukturun dağıdılması ilə yanaşı, mülki insanların da hava zərbələrindən ziyan çəkmələri və humanitar ehtiyacların kəskin şəkildə artması ilə müşayiət olunur. Yaxın Şərqdə eskalasiyanın gərginləşməsi fonunda BMT mülki əhəlinin qorunmasına çağırır, həmçinin artan humanitar ehtiyaclar və köçkünlük barədə xəbərdarlıq edib. Qurumun İnsan Hüquqları Ofisinin (OHCHR) sözcüsü Ravina Şamdasani İranın cənubundakı Minab şəhərində qızların itidai məktəbinə edilən hücumu xatırladı. Burada məktəbli qızlar və işçilər də daxil olmaqla 160-dan çox insan həlak olub, onlarla insan yaralanıb.

“Uşaqlar, kiçik qızlar dərş gününün əvvəlində öldürüldü. Üzərində qan olan çantalar - bu, tamamilə dəhşətli mənzərədir”, - deyər o bildirib. Sözcü əlavə edib: “Bu münəqişənin dağıdıcı nəticəsini, ümidsizliyi, mənasızlığı və vəhşiliyin mahiyyətini əks etdirən görüntülərdir”.

Onun sözlərinə görə, bu cinayəti araşdırmaq məsuliyyəti məhz hücumu həyata keçirən qüvvələrin üzərinə düşür. “Biz bu hadisəni araşdırmaq və təqsirkar şəxslərin məsuliyyətə cəlb olunmasını təmin etmək üçün mümkün olan hər şeyi etməyə çağırırıq”, - deyər Şamdasani vurğulayıb.

“Əgər zərbələrin xüsusi olaraq

Sudandakı münəqişədən qaçmağa davam edən insanların ehtiyaclarının miqyasını və məhdud resursların görüldüyü bildirir. Türkiyə və İordaniyada əsas məqsəd suriyalıların vətənlərinə təhlükəsiz və könüllü qayıtması üçün şərait yaratmaqdır. O, vurğulayıb ki, göstərilən nümunələr bu gün həyatları xilas etmək və köçkünlüyün gələcəkdə “sonsuz çıxılmaz vəziyyətə” çevrilməsinin qarşısını almaq üzrə BMT QAK-ın iqlat məsuliyyətini nümayiş etdirir.

BMT QAK-ın rəhbəri, həmçinin resursların azalması fonunda Ali Komissarlığın effektivliyini, hesabatlılı-

mülki şəxslərə yönəldiyi və ya ayrı-seçkilik edilmədiyini müəyyən edilərsə, bu, beynəlxalq humanitar hüququn ciddi şəkildə pozulması hesab ediləcək və müharibə cinayəti kimi qiymətləndirilə bilər”, - deyər BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığının nümayəndəsi qeyd edib.

Şamdasani, həmçinin qeyd edib ki, İran və İsraildən əlavə, döyüşlər evlərin, müəssisələrin, hava limanlarının və enerji infrastrukturunun dağıdıldığı 12 başqa ölkəyə də təsir edib. Livandakı “Hizbullah” silahlı hərəkatı münəqişəyə qoşulub və bu da İsrailin zərbələrinə səbəb olub. BMT-nin Qaç-

qınlar üzrə Ali Komissarlığının (UNHCR) sözcüsü Babar Balox vurğulayıb ki, münəqişədən təsirlənən ölkələrin çoxu artıq milyonlarla qaçqına və məcburi köçkünə ev sahibliyi edir. O əlavə edib ki, zorakılığın daha da artması və yeni didərginlik dalgaları köçkünləri qəbul edən icmalara dözülməz bir yük yarada bilər.

Həyatını itirən livanlıların sayı da artmaqda davam edir. Livan Səhiyyə Nazirliyinin məlumatına əsasən, indiyədək İsrailin Livana qarşı həyata keçirdiyi hücumlar nəticəsində ölənlərin sayı 850-yə çatıb. Bildirilib ki, yaralıların sayı isə 2100-ü keçib.

Avropada İkinci Dünya müharibəsindən sonra ən böyük köç

Şərq Avropada uzanan müharibə fonunda AI ölkələrində Ukrayna qaçqınlarının sayı artmaqda davam edir.

Bunu BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının Avropa İttifaqı ölkələrində yaşayan ukraynalıların məş-

nəfər idi.

Ukraynadan köç İkinci Dünya müharibəsindən sonra Avropada ən böyük və ən sürətli qaçqın miqrasiyasıdır. Münəqişənin başlanmasından dörd gün sonra UNHCR artıq 500 000 qaçqını hesablayıb. Avropa İttifaqı 4 mart 2022-ci il tarixində müharibədən qaçan ukraynalılar üçün müvəqqəti müdafiə sistemi qurub. Qaçqınlar əsasən azyaşlı uşaqları olan qadınlardır. Kişilərin mütləq əksəriyyəti müharibəddir.

Miqrantlar cinayətkar deyillər, onlar qurbanlardır

Bu arada BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreş Baş Assambleyanın qeyri-rəsmi iclasında üzv dövlətlərə Təhlükəsiz, Nizamlı və Mütəmadi Miqrasiyaya dair Qlobal Saziş üzrə son ikillik hesabati təqdim edib. Baş katibin sözlərinə görə, 2024-cü ildə təxminən 304 milyon insan miqrasiya edib və bu, dünya əhəlisinin 3,7 faizinə bərabərdir. Miqrant uşaqların nisbəti 12-14 faiz arasında olub, yəni, təxminən 37-42 milyon nəfər təşkil edir.

Quterreş üzv ölkələrin daimi nümayəndələrinə bildirib ki, hesabatda bir həqiqət açıq şəkildə ortaya qoyulur: “Miqrasiya böhran deyil. Əsl böhran onu birlikdə idarə edə bilməməkdir”.

Qlobal Saziş heç bir ölkənin miqrasiyanı təkbaşına idarə edə bilməyəcəyini vurğulayıb, xüsusən də beynəlxalq ictimaiyyət müharibələr, iqlim dəyişikliyi, demoqrafik proseslər və ya iqtisadi transformasiya kimi çətinliklərlə üzləşdiyi bir vaxtda birgə fəaliyyət daha aktual hala gəlir.

Baş katib qeyd edib ki, “insan məbiliyi” dünyanı dərindən formalaşdırsa da, qlobal reaksiya çox vaxt qorxu, bölünmə və ambisiyalar ilə idarə olunub. O deyib: “Qitələr boyunca miqrantlar siyasi xal qazanmaq üçün istifadə olunur və bu, dağıdıcı humanitar nəticələrə gətirib çıxarır. Onlar ictimai müzakirələrdə insanlıqdan kənarlaşdırılır. Miqrantların iqtisadiyyata və cəmiyyətlərə verdiyi böyük töhfələrə baxmayaraq, onlar bəşər ailəsinin hər bir üzvünə məxsus hüquqlardan və ləyaqətdən məhrum edirlər”.

5 milyon 349 min nəfər olaraq qiymətləndirilib (dekabrın ortalarında aparılan əvvəlki hesablamalara görə bu göstərici 5 milyon 311 min idi). Məruzədə, həmçinin qeyd olunur ki, dünya üzrə ukraynalı qaçqınların ümumi sayı 5 milyon 898 min nəfərdir.

Sənəddə bildirilir ki, AI ölkələrində yaşayan ukraynalı qaçqınların 57 faizi daimi işlə təmin olunub - onlar ya maddəli işçi kimi çalışır, ya özünü-məşğulluqla məşğuldur, ya da biznes qurublar. Ən yüksək məşğulluq göstəriciləri Ukrayna ilə birbaşa sərhədi olan ölkələrdə qeydə alınıb:

- Estoniyada qaçqınların 72 faizi,
- Macarıstanda 71 faizi,
- Polşada 68 faizi,
- Bolqarıstanda 67 faizi,
- Çexiyada 66 faizi çalışır.

Avropa İttifaqının Qərb ölkələrində isə qaçqınların yarıdan bir qədər çoxu çalışır. Ən aşağı məşğulluq göstəriciləri Danimarka və Almaniyada yerləşdirilib bildirib.

BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarı təkə bir sutka ərzində 100 min insanın evlərinə qayıtmaq məsuliyyətini qaldırdığını açıqlayıb. BMT QAK-ın Livan üzrə nümayəndəsi Karolina Lindholm Billinq Cenevrədə jurnalistlərə açıqlamasında Livan hökumətinin onlayn platformasında qeydiyyatdan keçmiş köçkünlərin ümumi sayının 667 minə çatdığını bildirib. Billinq vurğulayıb ki, bir gündə 100 min insanın artması 2024-ci ildəki əvvəlki münəqişə dövrləri ilə müqayisədə köçkünlüyün daha sürətli və daha dağıdıcı tempini göstərir.

Eyni zamanda, sürətlə artan köçkünlük dalgası fonunda sığınacaq, qida və tibbi ləvazimatlara ehtiyac kritik həddə çatıb. Livan hökuməti və beynəlxalq yardım təşkilatları yüz